

Отримано: 6 березня 2018 р.

Прорецензовано: 7 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 15 березня 2018 р.

e-mail: soltys_08@i.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-165-169

Солтис М. О. Лексико-граматичні та фонетико-графічні особливості скорочень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 165–169.

УДК 811.11'373.43'367.334

Солтис Мар'яна Орестівна,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТА ФОНЕТИКО-ГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СКОРОЧЕНЬ

Стаття присвячена аналізу лексичних, граматичних, фонетичних та графічних особливостей скорочених та повнозначних лексичних одиниць. Базові лексеми та скорочені одиниці порівняно з погляду графічного оформлення, фонетики, морфології, семантики, граматики, синтаксису. Проаналізовано гетерогенний склад скорочених лексичних одиниць, встановлено ієрархію критеріїв, а саме графічного, фонетичного, структурно-морфологічного, семантичного, комунікативно-прагматичного для різних видів скорочених одиниць.

Ключові слова: скорочення, ініціальні скорочення, усечення, базова лексема, лексичні, граматичні, фонетичні, графічні особливості.

Солтыс Марьяна Орестовна,

Львовский национальный университет имени Ивана Франко, г. Львов

ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЕ И ФОНЕТИКА-ГРАФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СОКРАЩЕНИЙ

Статья посвящена анализу лексических, грамматических, фонетических и графических особенностей сокращенных и несокращенных лексических единиц. Базовые лексемы и сокращенные единицы сравнены с точки зрения графического оформления, фонетики, морфологии, семантики, грамматики, синтаксиса. Проанализирован гетерогенный состав сокращенных лексических единиц, установлено иерархию критериев, а именно графического, фонетического, структурно-морфологического, семантического, коммуникативно-прагматического для различных видов сокращенных единиц.

Ключевые слова: сокращение, инициальные сокращения, усечение, базовая лексема, лексические, грамматические, фонетические, графические особенности.

Maryana Soltys,

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

THE LEXICAL-GRAMMATICAL, PHONETICAL-GRAPHICAL PECULIARITIES OF SHORT FORMS

This article focuses on the analysis of lexical, grammatical, phonetic and graphic features of abbreviated and full-length lexical items. Basic lexemes and abbreviated items are compared in terms of their graphic design, phonetics, morphology, semantics, grammar, and syntax. The article also explores the heterogeneous composition of abbreviated lexical items and establishes the hierarchy of criteria, namely graphic, phonetic, structural-morphological, semantic, and communicative-pragmatic ones, for various types of abbreviated items.

In general, the graphic criterion has the least effect on the formation of an abbreviation. It is relevant only for acronyms, that is, a group of graphic abbreviations that do not have an aural form.

The phonetic criterion determines acronyms read in syllables, the most important feature for which is a harmonic phonation, which is why the base lexeme may retain as many letters as necessary to ensure the optimal pronunciation of the fragmented item. The harmony of phonation of abbreviations is imparted by vowels that form the structure of the abbreviation or are added in the phonation process. When discarding a part of a word containing the accented syllable, as in the case of truncation, an accent is placed on the syllable that is unaccented in the word's original form. The morphological criterion is no less important for truncations, because it blocks the processes of destruction of morphemes in the process of truncation. The formation of the abbreviation is also largely impacted by the semantic criterion, because even the initial or final part of the word makes it possible to recognise the original form and its content. Thus, normally, after the fragmentation process, only that part of the word that carries most information remains. The communicative-pragmatic criterion, that is, the context criterion, carries most weight in the process of creating acronyms, because, on most occasions, their meaning may only be derived from the context of their original form. This criterion is irrelevant for truncations, as they do not require a base item to decode them.

Key words: abbreviations, acronyms, truncations, basic lexeme, lexical, grammar, phonetic, graphic features.

Мова є динамічною системою і відповідно зазнає змін, реагуючи активно на суспільні процеси. Словниковий склад мови постійно поповнюється завдяки творенню нових слів, розширенню потенціалу наявних лексичних одиниць, уживанню запозичень. Мовна економія, зокрема у німецькій мові, сприяє творенню нових скорочених лексичних одиниць. Метою цієї наукової розвідки є порівняти повні та фрагментовані лексичні одиниці з огляду лексики, граматики, фонетики, синтаксису та завданням стало з'ясувати, який з критеріїв при утворенні скорочених одиниць має пріоритет. Матеріалом дослідження слугували скорочені одиниці, отримані методом загального відбору з рубрик політичних, економічних і місцевих новин періодичних друкованих видань та інтернет-ресурсів.

Услід за Г. Бельманом і Г. Бергштром-Нільзен скороченнями вважаємо не лише графічну, але й фонетично реалізовану скорочену форму певного слова чи словосполучення [4, с. 369], а їхню повну форму називаємо надалі **базовою одиницею**, або **вихідною формою**.

До вихідних форм, що підлягають скороченню залічуємо всі одиниці словникового складу, окремі слова та словосполучення, власні назви та загальні, а також імена. Якщо йдеться про словосполучення, які слугують джерелом фрагментації, то це не обов'язково ідіоми, проте деякою мірою це стали звороти, у яких слова в словосполученні мають визначену послідовність, порушення якої неприпустиме, напр. *Technischer Überwachungsverein* ⇒ *TÜV* – *спілка працівників технічного*

нагляду, *Bundesrepublik Deutschland* ⇒ *BRD* – Федеративна Республіка Німеччина, *Radio im amerikanischen Sektor* ⇒ *Rias* – радіостанція в американському секторі у колишньому Західному Берліні. Скорочення складаються з певних морфем, складів чи літер вихідного слова. Не всі складові базової одиниці входять до утвореного скорочення, напр., *SNIB* ⇐ *Sprachatlas von Niederbayern* – атлас діалектів Нижньої Баварії; *ARGO* ⇐ *Arbeitsgemeinschaft der Fachverbände des Ofensetzer- und Keramiker-Handwerks* – професійна спілка, що займається виробництвом печей та кераміки. Переважна частина скорочень-усічень – іменники. Прикметники та дієслова як усічення трапляються значно рідше. Більшість скорочень має статус відіменникових, адже їхні базові слова – іменники. Напр., *Akku* ⇐ *Akkumulator* – акумулятор, *ZusHang* ⇐ *Zusammenhang* – зв'язок, контекст; *NebenBest* ⇐ *Nebenbestimmung* – додаткові роз'яснення.

Серед зафіксованих з поміж ініціальних скорочень прикладів домінуючі – відіменникові, менш продуктивні – відприкметникові, а віддієслівних ініціальних скорочень не зафіксовано взагалі. Службові слова, зазвичай, не скорочуються, за винятком сполучника *u.* ⇐ *und* – *i.*, *u.desgl. m.* ⇐ *und desgleichen (mehr)* – *i* так далі, *i* тому подібне.

Щоб чітко окреслити граматичний статус скорочень, слід порівняти їх із повноцінними, нефрагментованими лексичними одиницями. Порівняльний аналіз дасть змогу відповідати на запитання, чи маємо справу зі словом, чи, радше, словоформою. “Слово – це базава одиниця мови, побудована на асоціації певного значення з певним звуковим комплексом, який може отримувати відповідну граматичну реалізацію” [1, с. 11] Залежно від рівня, слово отримує специфічне визначення як графічна, фонетична, морфологічна, лексико-семантична і граматична одиниця. Такі ж критерії слід застосувати для визначення скорочень.

З погляду графічного оформлення, словом є частина тексту між двома пробілами на письмі або іншими словами [5, с. 144]. Отже, враховуючи цю характеристику, не лише аббревіатури чи усічення, а навіть графічні скорочення можна вважати словом.

З погляду фонетики, слово складається з найменших одиниць мовного потоку – зі звуків, де один склад вимовляється із більшою силою, тобто є наголошеним. Кожне скорочення має своє звучання, і залежно від виду та походження скорочення певна його літера чи склад вимовляються наголошено. Тож і в цьому випадку скорочення можна вважати словами.

З погляду морфології, слову властива внутрішня єдність, отож воно неподільне, може змінюватись лише під впливом афіксів і флексій. Що ж до скорочень, то тут кореляція така ж, як у прототипу. Наприклад, *Lastkraftwagen* не може бути розірваним на зразок “*Last günstige Kraftwagen*”, а – *Mindestprämie* не може мати утворення “*Mindestliebingsprämie*”. Відповідно, і аббревіатури цих складних слів не можуть бути розірвані, а виглядатимуть так: *LKW*, *MIP*, а не *L günstigeKW*, *MILP*. Скорочення може змінюватись також за допомогою афіксів, напр., *CSUler*, які надають йому нового змісту.

Із погляду семантики, слово має усталене значення і виражає єдине поняття. Скорочення також називає певне поняття, але часто реципієнт може зрозуміти закодоване поняття лише через відсилку до базової лексеми. На початку свого існування скорочення, зазвичай, автоматично співвідносяться із їхніми вихідними формами, пізніше, як у випадку з назвами певних організацій чи об'єднань, значення скорочення зрозуміле, такі скорочення втрачають безпосередній зв'язок із прототипом, кодифікуються і не потребують для ідентифікації значення співвідношення з вихідною формою. Зазвичай, такі скорочення не можуть модифікуватись, напр., *UNO*, *Uno* чи *UN* – *OOH*.

З погляду граматики, слова поділяються на певні класи. Переважна більшість аббревіатур входить до граматичного класу іменників, напр., *BE* ⇐ *Broteinheit* – хлібна одиниця, *BfAI* ⇐ *Bundesstelle für Außenhandelsinformation* – федеральне бюро щодо збору інформації про зовнішню торгівлю; іноді це прикметники, напр., *ff.* ⇐ *folgende* – наступні; ще рідше – дієприкметники, напр., *b.* ⇐ *bezahlt* – оплачено.

Із погляду синтаксису, слово – позиційно рухомий член речення, який може замінюватись іншими словами того ж граматичного класу [6, с. 203]. Скорочення мають також довільне, зумовлене граматичним статусом та відповідною синтаксичною функцією і мовно-специфічним порядком слів, розташування у реченні, в чому не виявляють жодних принципів відмінностей від слів, напр.,

Ich habe gestern 2 Krimis gesehen. 2 Krimis habe ich gestern gesehen.

Gestern habe ich 2 Krimis gesehen.

Водночас, скорочення можуть мати базу навіть мінімальне речення напр., *ILLAB* – *Ich liege lachend am Boden* – Я лежу на підлозі сміючись.

Скорочені слова, підпорядковуючись правилам граматики, мають такі ж граматичні характеристики, як відповідні повні кореляти, тобто рід, число і відмінок. Їхній граматичний рід відповідає граматичному роду останнього компонента, наприклад, *AEG* ⇐ *Allgemeine Elektrizitätsgesellschaft* – Всезагальний електротехнічний концерн – є жіночого роду, тому що останній іменник у словосполученні – жіночого роду. Якщо йдеться про усічення, то рід у ньому також залишається незмінним, напр., *das Auto* ⇐ *das Automobil* – автомобіль, *der Akku* ⇐ *Akkumulator* – акумулятор; приклад часткових скорочень – *die S-Bahn* ⇐ *die Stadtbahn* – трамвай, *das U-Boot* ⇐ *das Unterwasserboot* – підводний човен; або ж приклади багатосегментних скорочень: *die Flak* ⇐ *die Flugabwehrkanone* – протиповітряна ракета; *die Gestapo* ⇐ *die Geheime Staatspolizei* – таємна поліція (*Gestapo*). Інколи все ж трапляються поодинокі випадки невідповідності роду повного та скороченого слова. Наприклад, у слові *CD-ROM*, за правилами німецької граматики, рід повинен визначатися за правою частиною складеного слова. Тому часткове скорочення *CD-ROM* мало б бути середнього роду, тобто *das CD-ROM*, та насправді воно – жіночого роду *die CD-ROM*. У зазначеному слові рід визначається за першим компонентом. Така ж ситуація зі словом жіночого роду *LexiROM*. Приклад знаходимо і серед усічень – *das Photo* – фотокартка, хоча повне слово – жіночого роду – *die Photographie*. Зазначене усічення є результатом аналогії до англійської мови, а рід, очевидно, сформувався за аналогією до слова *das Lichtbild*, або аналогічно до запозичених слів на “o”, які також є середнього роду (напр., *das Konto*, *Porto*)¹. Існують також скорочення, що мають подвійний рід. Наприклад: *der Schupo* ⇐ *der Schutzpolizist* – охоронець, а також *die Schupo* ⇐ *die Schutzpolizei* – охоронна поліція (назва до 1945 р.). Подібне явище спостерігаємо зі скороченням *der FHD* ⇐ *Frauenhilfsdienst* – служба допомоги жінкам, де можливий також варіант скорочення жіночого роду – *die FHD*, якщо йдеться про члена цього об'єднання.

¹ Ситуація з визначенням роду багатосегментного скорочення – *der Stuka* також неоднозначна: чи це *der Stuka* ⇐ *das Sturzkampfflugzeug* – літак-бомбардувальник, чи скорочення від *der Sturzkampfflieger*, отож обидва скорочення – чоловічого роду.

Скорочення жіночого роду можна вважати похідним, оскільки спочатку, очевидно, виникла назва об'єднання. Однак поодинокі випадки коливання роду скорочень не мають суттєвого впливу на загальну тенденцію збереження редукованою одиницею роду свого нескороченого прототипу.

Складнішим залишається питання ідентифікації роду запозичених скорочень. Найчастіше вони переймають з оригіналу назву відповідних організацій, а рід беруть від ключового слова у словосполученні, напр., *die UNO*, адже в німецькій мові *Organisation* є жіночого роду, а розшифровується це скорочення так: *die Organisation der Vereinten Nationen* – *Організація Об'єднаних Націй*. Інший приклад – запозичення середнього роду з англійської мови (оскільки усі неживі істоти в англійській мові середнього роду), напр., *ISS* ← *the International Student Service*, а в німецькій мові – чоловічого – *der ISS* ← *der Internationale Studentenservice* – *Міжнародний студентський сервіс*.

Певні специфічні риси скорочення виявляють і у відмінюванні. Вони відмінюються так, як їх відповідники – базові лексеми. Власні назви у трьох родах – жіночому, чоловічому та середньому – не отримують жодних закінчень. Скорочення жіночого роду відмінюють так:

N. die BRD; G. der BRD; D. der BRD; Akk. die BRD

Скорочення чоловічого роду, як і більшість німецьких іменників чоловічого роду в однині, отримують закінчення *-s* у родовому відмінку, хоча в аббревіатурах можлива і паралельна форма без цього закінчення, напр.:

N. der LKW; G. des LKWs/LKW; D. dem LKW; Akk. den LKW

N. der Akku; G. des Akkus; D. dem Akku; Akk. den Akku

Усічення *Bus* ← *Autobus* відмінюється, як звичайний іменник, що закінчується на літеру *-s*, форма родового відмінка цього усічення – *Busses*.

Парадигма відмінювання скорочень середнього роду виглядає так:

N. das MG; G. des MGs/MG; D. dem MG; Akk. das MG

N. das Auto; G. des Autos; D. dem Auto; Akk. das Auto

Винятком є скорочення *Fernamt* ← *Fernsprechamt* – *міжміська станція*, яке утворює форму родового відмінка, як повнозначний іменник – *Fernamtes*. Так само відмінюються інші часткові скорочення, які пройшли аналогічний шлях утворення.

Щоб порівняти категоріальні характеристики числа повних і скорочених одиниць, зупинимося на тих тематичних і структурних особливостях, які впливають на утворення форми їхнього числа.

Тематично скорочення можна поділити на такі, що позначають:

1) назви об'єднань, організацій, інститутів, фірм, установ або товариств тощо, напр., *BRD* ← *Bundesrepublik Deutschland* – *Федеративна Республіка Німеччина*; *SPD* ← *Sozialdemokratische Partei Deutschlands* – *соціал-демократична партія Німеччини*, *FHD* ← *Frauenhilfsdienst* – *служба допомоги жінкам*. Ці поняття є одиничними і в нормативному контексті не можуть вживатись у множині, як і скорочення наступної тематичної групи:

2) збірні поняття, напр., *GmbH* ← *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* – *товариство з обмеженою відповідальністю*, *ABM* ← *Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen* – *система заходів з працевлаштування*.

Структурно розрізняють скорочення:

1) утворені від складених іменників, які не мають у множині жодних закінчень (наприклад, *Ober* ← *Oberkellner*; *Korn* ← *Kornschnaps*);

2) які закінчуються літерами *-s*, чи *-z* і не отримують закінчення у множині (наприклад, *MTS* – це форма як однини, так і множини).

Зафіксовано приклади скорочень, які цілковито підпорядковано правилам німецької граматики. Наприклад, *das Krad* (← *Kraftrad* – *мотоцикл*) – називний відмінок однини; *des Krads* – родовий відмінок однини; *die Kräder* – називний відмінок множини. Це скорочення відмінюють – як іменник середнього роду і, як більшість іменників середнього роду, в множині він отримує суфікс *-er* та умлаут.

Вживання означеного чи неозначеного артикля зі скороченням залежить від особливостей власне скорочення. Якщо воно позначає назву організації чи певну політичну назву, то вживається, зазвичай, означений артикль. Причиною є те, що скорочення містить означення предмета, виражене:

1) прикметником, напр., *der NWDR* ← *Nordwestdeutscher Rundfunk* *Німецьке північно-західне радіо*;

2) детермінативним композитом, напр., *die HJ* ← *Hitlerjugend* – *Гітлерюгенд*;

3) неузгодженим означенням у родовому відмінку, напр., *der BVN* ← *Bund der Verfolgten des Naziregimes* – *спілка переслідуваних нацистським режимом*;

4) прийменниковою групою, напр., *die BLZ* ← *Bank für Internationalen Zahlungsausgleich* – *банк для міжнародних банківських виплат*.

Артикль не вживається:

1) якщо усі склади скорочення, які входять до словосполучення, однакового роду та числа; тоді артикль вживається лише перед першим словом. Відповідно, перед наступними словами він відсутній, напр., *die erste Gemeinschaftsveranstaltung des ADAC* (← *Allgemeinen Deutschen Automobilclubs* – *Німецького автомобільного клубу*) *und DMV* (← *Deutschen Motorvereins* – *Німецького моторного об'єднання*). Якщо ж рід скорочень у словосполученні не збігається, тоді необхідно вживати артикль перед усіма скороченнями, напр., *durch die HJ* (← *Hitlerjugend*) *und den BdM* (← *Bund deutscher Mädel*);

2) якщо в реченні скорочення вживаються як однорідні члени речення і немає їхнього підпорядкування одне одному, напр., *Eine Koalition zwischen CSU* (← *Christlich-Sozialer Union* – *християнсько-соціальному союзу*) *und SPD* (← *Sozialdemokratische Partei Deutschlands* – *соціал-демократична партія Німеччини*), *SPÖ* (← *Sozialdemokratische Partei Österreichs* – *соціал-демократична партія Австрії*) *und KPÖ* (← *Kommunistische Partei Österreichs* – *комуністична партія Австрії*);

3) у заголовках, напр., *BASE* (← *Badische Anilin Sodafabrik* – *баденська фабрика з виробництва аніліну та соди*) *stimmt Aktionäre auf schwere Zeiten ein*; *FIAT* (← *Fabbrica Italiana Automobili Torino* – *італійська фабрика з виробництва автомобілів у м. Турин*) *-Chrysler-Pakt wird in Italien gefeiert*;

4) у прикладках, напр., *wie die Politik der internationalen Studentenorganisationen (IUS)* – політика міжнародних студентських організацій;

5) у газетних оголошеннях, напр., *BMW sucht Hoch- und Fachschul-Ingenieure, Bewerbungen sind an FAMO zu richten*;

6) в юридичних виразах і вказівках, напр., *Nach Massgabe der §§ 133 ff. HGB* (≙ *Handelsgesetzbuch* – торговельне право).

Із перелічених вище випадків можливі винятки в авторських текстах з метою надання спеціального емоційного навантаження. Артикль може також вживатись у таких скороченнях, де за правилами граматики йому не місце. Найчастіше артикль вживається, коли необхідно підкреслити рід та відмінок скорочення, напр., *in der HV* (≙ *Hauptversammlung* – установчі збори).

Повне і скорочене слова мають властивість формувати лексико-семантичні варіанти. Проаналізуємо це на прикладі складеного слова *Fischfrau* та багатосегментного скорочення *GmbH*. Композит *Fischfrau* може, до прикладу, набувати значень а) *продавець риби*; б) *жінка рибалки*; в) *знак зодіаку Риба*; г) *жінка, яка пахне рибою* та ін. Значення скорочення також може бути різним, хоча це залежатиме не від внутрішньої семантики скорочення, а від певного трактування окремого елемента в його складі. Проаналізуємо значення багатосегментного скорочення *GmbH*: а) *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* – товариство з обмеженою відповідальністю; б) *Gesellschaft mit beschmutzten Händen* – товариство із забрудненими руками; в) *Gemeinschaft mit besseren Herren* спільнота кращих панів; г) *Gesellschaft mit beschränkter Hoffnung* – товариство з обмеженою надією д) *Gesellschaft mit beschränktem Humor* – товариство з обмеженим гумором.

Отож, скорочення та прості слова мають подібні графічні, фонетичні характеристики, морфологічно вони неподільні й можуть змінювати своє значення лише під впливом афіксів. Семантично відмінність простого слова та скорочення полягає у механізмі асоціації з окремим поняттям, скорочення корелює з ним головню через відсилання до базової одиниці. Граматично повне та скорочене слова мають також спільні ознаки: рід повного та скороченого слова здебільшого збігається; скорочені лексичні одиниці відмінюються за всіма відмінками у трьох родах, як відповідні базові лексеми, і отримують у відмінюванні ті ж закінчення. Розбіжності у відмінюванні виявлено лише у множині. У своїй більшості у множині скорочена лексична одиниця отримує суфікс *-s*. Щодо вживання артикля з повним і скороченим словом, також можна стверджувати, що правила його вживання загалом збігаються. Для повних і скорочених слів характерне явище полісемії.

Гетерогенний склад скорочених лексичних одиниць зумовлює потребу врахування у їхньому аналізі низки характерних особливостей формування. Опис таких особливостей має ґрунтуватися на графічному, фонетичному, структурно-морфологічному, семантичному, комунікативно-прагматичному критеріях.

Залежно від виду скорочення, ієрархія перелічених критеріїв різна. Графічний критерій найменше впливає, в цілому, на формування скорочення. Він релевантний лише для ініціальних скорочень, групи графічних скорочень, що не мають звукової форми.

Фонетичний критерій визначальний для ініціальних скорочень, що читаються по складах, найважливішою ознакою для яких є гармонійне звучання, тому від базової лексеми може залишатись стільки літер, скільки забезпечать оптимальну вимову фрагментованої одиниці. Напр., *DAG* ≙ *Deutsche Angestellten Gewerkschaft*, де від кожного слова береться початкова літера або ж скорочення *Framag* ≙ *Frankfurter Maschinen Aktien- Gesellschaft*, де до складу скорочення від першого слова входить три літери, а від наступних – по одній. Гармонію звучання скорочень забезпечують голосні звуки, які формують скорочення структурно, або додаються в процесі вимови. При відкиданні частини слова, що містить наголошений склад, як у випадку усічення, наголос отримує склад, ненаголошений у вихідній формі, напр. *indu* ≙ *induktiv* – *індуктивний*, *infesz.* ≙ *infiziert* – *інфікований*.

Морфологічний критерій не менш важливий для усічень, тому що він блокує процеси руйнації морфеми в процесі усічення.

Семантичний критерій також суттєво впливає на формування скорочення, адже навіть за початковою чи кінцевою частиною слова можна розпізнати вихідну форму та її зміст. Тому після процесу фрагментації залишається зазвичай та частина слова, яка найінформативніша, напр., *Mathe* ≙ *Mathematik* – *математика*, *Demo* ≙ *Demonstration* – *демонстрація*.

Комунікативно-прагматичний критерій, тобто критерій контексту, несе найважливіше навантаження в процесі творення ініціальних скорочень, оскільки їхнє значення найчастіше можна зрозуміти лише з контексту, що містить їхню вихідну форму. Він нерелевантний для усічень, оскільки, як зазначалось вище, для їхнього декодування не потрібна базова одиниця. Зведена таблиця ієрархії критеріїв формування скорочень для основних їх підвидів наступна:

Таблиця 1.2.

Ієрархія критеріїв формування скорочень

Критерій	Усічення	Часткові скорочення	Ініціальні скорочення
Графічний	+	++	+++
Фонетичний	++	+	+++
Морфологічний	+++	++	+
Семантичний	+++	++	+
Комунікативно-прагматичний	+	++	+++

Отож, з таблиці видно, що для ініціальних скорочень найважливіші графічний, фонетичний та комунікативно-прагматичний критерії. Морфологічний та семантичний критерії є релевантні для усічень скорочень. Для часткових скорочень згадані вище критерії, за винятком фонетичного, мають загалом однакову вагу.

Оптимальне формування скорочення зумовлене низкою критеріїв – графічним, фонетичним, морфологічним, семантичним, комунікативно-прагматичним, ранговий статус яких різний, залежно від типу скороченої одиниці. Графічний та фонетичний критерії відіграють вирішальну роль в утворенні багатосегментних скорочень (з них це переважно складені скорочення). Морфологічний та семантичний критерії визначальні в утворенні односегментних скорочень, для яких харак-

терна тенденція до збереження в процесі скорочення цілісності морфеми, або, щонайменше, того обсягу морфеми, який дав би змогу ідентифікувати її значення після процесу скорочення. Суттєвим є вплив комунікативно-прагматичного критерію, пов'язаного з можливістю декодувати багатосегментне скорочення з контексту. Перспективу подальшого дослідження скорочень вбачаємо в аналізі функціонування фрагментованих одиниць у різних фахових мовах.

Література:

1. Арнольд М. В. Эквивалентность как лингвистическое понятие / М. В. Арнольд // Иностр. яз. в школе. – 1976. – № 1. – С. 11-18.
2. Солтис М.О. Структура, семантика та функціонування скорочень у німецькому газетному тексті : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Солтис Мар'яна Орестівна. – Львів, 2010. – 238.
3. Bellmann G. Zur Variation im Lexikon: Kurzwort und Original / G. Bellmann // Wirkendes Wort. – 1980. – Nr. 30. – S. 369 – 383.
4. Bergstrom-Nielsen H. Die Kurzwörter im heutigen Deutsch / Henrik BergstromNielsen // Moderna Språk. – 1952. – Nr. 46. – S. 2-22.
5. Lamb S. M. Segmentation / S. M. Lamb // Proceedings of the National Symposium on Machine Translation. – New York: Englewood Cliffs, 1961. – P. 127-146.
6. Lyons J. Introduction to Theoretical Linguistics / John Lyons. – London : Cambridge University Press, 1968. – 536 p.